కడుపు తీపి

రాత్రి పదిగంటలు దాటింది. ఆశ్రమమంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. ఆనందస్వామి కుర్చీలో అటూ ఇటూ కదిలాడు. ఆలోచనలు ప్రవాహంగా సాగారిపోతున్నాయి. అల్లంత దూరంలో శకుంతల నిద్రపోతున్నది. ఆ పిల్ల వేపు చూస్తుంటే ఆయనకు ఎన్నో సంగతులు జ్ఞప్తికి రానారంభించాయి...

ఆరోజు తనింకా నిద్ర లేవలేదు. రంగన్న వచ్చి తలుపు తట్టాడు. పోయి చూస్తే, ఆశ్రమద్వారం దగ్గర ఒక పసిగుడ్డు పొత్తిళ్ళలో ఉంది. అమసగ చీకట్లో, చుట్టు ప్రక్కల వెదికారు. ఎక్కడా ఎవరూ కనిపించలేదు. ఆ పసిగుడ్డు పొత్తిళ్ళలో చిన్న ఉత్తర మొకటి ఉంది. దాన్ని చదువుతూనే, తను కూలిపోయాడు. తన హృదయం కారుణ్యంతో కరిగిపోయింది. ఎవరో అనాథట. అనివార్య పరిస్థితుల్లో ఈ బిడ్డను ఇక్కడ వదులుతున్నాననీ, రక్షించమనీ, ఆ తల్లి పదేపదే ప్రార్థించింది. ఆ వుత్తరంలోని ప్రతి పంక్తిలోనూ, ఆ మాతృహృదయం తనకు గోచరించింది. ఆనాటి నుండే తన ఆశ్రయాన్ని అనాథ శరణాలయంగా మార్చాడు. ఈ పదహారు సంవత్సరాలలోనూ, ఎంతోమందికి ఈ శరణాలయం ఆశ్రయ మిచ్చింది. బూదిపాలుకావలసిన ఎన్నోజీవితాలను పునరుద్ధరించింది. వారివైపు చూస్తుంటే తనకు కలిగే ఆనందం ఏ ఔన్నత్యం చేతా సాధింప రానిది!

కన్నవారికి దూరమై, వారి అనురాగానికి నోచుకోని వారందరికీ తనే తండ్రి అయ్యాడు. పితృప్రేమలోని మాధుర్యం

తనకు అవగతమైంది. ఒక్కొరొక్కరే దాటిపోతుంటే, తన మనస్సు ఎంతో బాధపడుతుండేది. వారిని విడిచి వుండలేక, ప్రాణం గిలగిలలాడేది. కానీ ప్రపంచ ధర్మాన్ని తప్పడానికి వీలులేదుగదా...

రేపటితో శకుంతలకూడా వెళ్ళిపోతుంది. ఆ మాట జ్ఞప్తికొచ్చినప్పుడల్లా, తను దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేకపోతున్నాడు. నిజానికి శకుంతల తన కన్నబిడ్డకాదు—ఆ మాటకొస్తే ఇక్కడున్న వందమందిలోనూ ఎవరు తన బిడ్డలు! కానీ, అందరిదారీ వేరు, శకుంతలదారి వేరు. తన నీ మహోదాద్యమానికి పురిగొల్పింది శకుంతల; ఆనాడు – ఆశ్రమద్వారం దగ్గర – ఈమె పడి ఉండనట్లయితే, తనా అలౌకిక జగత్తులోనే కొట్టుమిట్టాడుతుండేవాడు. దానివల్ల – తనకు తానుగా ఏమన్నా ఫలితంపొందితే పొందుగాక; లోకానికి తనవల్ల, ఎలాంటి ఉపయోగమూ ఉండేది కాదు. అలాంటి 'ప్రమాదం' నుండి, తనను మరల్చి, లోకసేవవైపు దృష్టి సారించడానికి ముఖ్యకారణం శకుంతల. అందుకే ఆమెఅంటే తనకెంతో అనురాగమూ, ఆపేక్షానూ!

తను 'అభిజ్ఞాన శాకుంతల' చదువుతున్నప్పుడు, కాళిదాసు ప్రతిభకూ, శిల్ప చాతుర్యానికీ మురిసిపోయాడు గానీ, అందులో అభివర్ణితమైన మానవత్వాన్ని గుర్తించలేకపోయాడు. కణ్వమహర్షి, ఆ శకుంతలను విడనాడటానికి పడిన బాధ, ఇప్పుడు తనకు అనుభవమవుతోంది! పెంచిన అనురాగమే తన నిలా విచలితం చేస్తున్నదే, నిజంగా కన్నవారి గుండెలు, ఆ క్షణాన ఎలా ఉంటాయో, తన కెలా తెలుస్తుంది?

శకుంతల తల్లి జీవించే ఉన్నదని తనకు తెలుసు. లేక పోతే ప్రతీ ఉగాదికీ ఆమెకు శుభాకాంక్షలు, కానుకలు రావు. ఆ తల్లిని తెలుసుకొందుకు తను చాలా ప్రయత్నాలు చేశాడు. కానీ, ఒక్కటీ ఫలించలేదు. విసుగెత్తి మానేశాడు. తలవని తలంపుగా నిన్న ప్రసాదు వచ్చాడు. తను శకుంతలకు అన్నగారి నన్నాడు. అన్ని విషయాలూ దాచకుండా తనకు చెప్పాడతను.

రేపు శకుంతల తన అన్నగారితో వెళ్ళిపోతుంది. చాలా సంవత్సరాల తరువాతనైనా తన ఆప్తులను కలుసుకొన్నందుకు శకుంతల అదృష్టవంతురాలనే చెప్పాలి! కానీ ఆమె తన నుండి పోతున్నదనే బాధమాత్రం—భరించరానిదే!...

* * * *

తెల్లవారింది. ప్రయాణ సన్నాహాలన్నీ పూర్తి అయ్యాయి. ఆశ్రమంలోనివారంతా బండి చుట్టూ మూగారు. ఆనందస్వామి కళ్ళల్లో నీళ్ళు సుడులు తిరుగుతున్నాయి. శకుంతల కూడా అంతకు తక్కువ స్థితిలో లేదు. బండి మనిషి తొందరచేస్తున్నాడు. శకుంతల బండెక్కింది. ప్రసాదూ ఎక్కాడు. బండి సాగింది. ఆనందస్వామి రెండుచేతులతోనూ ముఖం కప్పుకున్నాడు.

2

పచ్చని పొలాలమీది నుండి, చల్లటి గాలి వీస్తున్నది. రైలు కుదుపుతో ముందుకు దూసుకెడుతున్నది. శకుంతల పరుపుచుట్టకానుకొని నిద్రపోతున్నది. ప్రసాదు ఆమెకేసే చూస్తున్నాడు. అతని కళ్ళు నీటితో నిండిపోయాయి. ఎవ్వరూ

చూడకుండా వస్తున్నాడు. తనకో చెల్లెలున్నదన్న సంగతి మొన్న మొన్నటిదాకా తెలీదు. ప్రయోజకుడైన అన్నగా రుండిగూండా, ఆమె అనాథలాగా, ఆశ్రమంలో పెరగవలసి వచ్చింది; దీని కెవరు కారణమని తను తర్కించి ప్రయోజనం లేదు. అందరూ కారణమే!

గతించినదేదో గతించింది. దాన్ని గురించి ఇప్పుడు విచారించి లాభంలేదు. ఏది ఏమయినప్పటికీ—తను ఈ నాటికైనా తన చెల్లిని కలుసుకున్నాడు. ఇంత సులభంగా పని నెరవేరుతుందని, తను అనుకోలేదు. తను చెప్పిన వాటి నన్నింటినీ స్వామి నమ్మారు. తనవెంట పంపించారు. దుర దృష్టవశాత్తూ ఈ బిడ్డను చూసుకోవడానికి అమ్మ బ్రతికిలేదు, ఉంటే ఎంత సంతోషిస్తుందో!

తన కో చెల్లెలున్నదనీ, ఇంత కాలమూ ఆ చెల్లెలు అనాథాశ్రమంలో పెరిగిందనీ అక్కకు తెలిస్తే—ఎంత బాధ పడుతుంది! ఎంతసంతోషిస్తుంది! తిరుగా తనీ ప్రాంతం రావడ మనేది ఇంతలో సాధ్యపడదు. అదీగాక, శకుంతలకు తనవారి నందరినీ ముందు పరిచయంచేయాలి. ఈ ఉద్దేశంతోనే శకుంత లకు తన అభిప్రాయాన్ని చెప్పాడు ప్రసాదు. శకుంతల గూడా అందు కంగీకరించింది.

* * * *

వస్తుతః సుభద్రమనస్తత్వం చాలా చిత్రమైంది. ఆమెకు, ఎదుటివారు నిజం చెబుతున్నారన్న నమ్మకం, అంతగా లేదు. అందుక్కారణం, ఆమెకు నిజంచెప్పే అలవాటు లేకపోవడమే నని, ఎవరన్నా అంటే సుభద్ర ఒప్పుకోదు. ఎదుటివారు ఏదైతే

చెపుతారో, దానికి విరుద్ధమైనదాన్నే ఆమె భావిస్తుంది. ఎదుటివారు అన్నం తినలేదని చెబితే, సుభద్ర వాళ్ళు తిన్నారని చప్పున నిర్ణయించేస్తుంది! ఆమె కదో జబ్బు.

అటువంటిదే ఈనాడూ జరిగింది.

ప్రసాదును చూస్తూనే ఆమె మొఖం విప్పారింది. శకుంతలను చూస్తూనే ముడుచుకుపోయింది. తన తమ్ముడు, శకుంతల పట్ల ప్రవర్తించే విధానం ఆమె కేశమాత్రం నచ్చలేదు. ఇంతకాలం. వాడి కిలాంటి జులాయి వేషాలు లేవనుకొంది సుభద్ర. శకుంతలను చూడడంగానే, ఆ భ్రమ కాస్తా విచ్చిపోయింది. ఇలాంటివాడు తనబిడ్డ నేం చేసుకొంటాడు? చేసుకొన్నా ఏం సుఖపెడతాడు? పైగా పాపపుణ్యాలు గూడా విచారించకుండా ఆ పిల్లను 'చెల్లి' అంటున్నాడు! ఇలా అని లోకంకళ్ళు గప్పాలని వాడి అభిప్రాయం కావచ్చు. కానీ తను దాన్ని నమ్మదు.

గోపాలం భార్యను చాటుకు పిలిచి, ఆ పిల్ల ఎవరని అడిగాడు. సుభద్ర జవాబు చెప్పలేదు. ఏమని చెబుతుంది? తన తమ్ముడు లేపుకొచ్చినమనిషని చెబుతుందా? ఆ మాట విన్న తరవాత, ఆయన గడియసేపు వాణ్ని ఇంట్లో ఉండనిస్తాడా? మళ్ళీ ఈ గడప తొక్కనిస్తాడా? ఎవత్తో గుడిసేటిదానికోసం, తమ్ముడు భవిష్యత్తంతా నాశనం చేయడం సుభద్ర కిష్టం లేదు. అందుకే భర్తకు ఏదో సర్ది చెప్పింది. ఆయనగారేదో గొణుక్కున్నాడు.

ఇదింతటితో పోదని సుభద్ర నమ్మకం. ఇప్పుడే వాణ్ని తగిన కట్టుదిట్టాల్లో పెట్టకపోతే, మరో నాలుగు రోజులకు

చేతికి అక్కరకు రాకుండా పోతాడు. ఒక్కగాను ఒక్క తమ్ముడు! వాడిలా, ఎందుకూ కాకుండా మట్టిగొట్టుకుపోతుంటే, సుభద్ర చూస్తూ ఊరుకోలేదు.

తమ్ముడికి నయానా భయానా చెప్పి చూసింది. వాడి మనస్సును శకుంతలమీదనుంచి తిప్పడానికి, శక్తివంచన లేకుండా పాటుబడింది! శకుంతల, ఏమందులమందు పెట్టిందో గాని. ప్రసాదు తన మాటను వినిపించుకోనేలేదు. అంతే — ఇప్పటికే, బాగా వేళ్ళు పాతుకొన్నాయన్నమాట!

దీనికితోడు గోపాలం పోటు ఎక్కువైంది. అతను సుభద్రను గుచ్చిగుచ్చి అడుగుతున్నాడు. ఇలాంటి వెధవ్వేషాలు తనింట్లో సాగడానికి వీల్లేదన్నాడు. బంధుత్వముంటే, బంధుత్వం లాగే ఉండాలి గానీ. తనకొంప సానికొంపగా మార్చరాదన్నాడు. అంతగా ప్రేమ కొట్టుకుపోతుంటే — ఇంకెక్కడన్నా అఘోరించక, తన కొంపలోకి చేరడమెందుకన్నాడు.

సుభద్ర వీటికేమీ అనలేదు. నిజానికీ మాటలు సుభద్రనన్నవి కాదు; ప్రసాదుకు సంబంధించినవి. అంచేత ఆమె ఎటూ మాట్లాడకుండా ఊరుకొంది. సమాధానం చెప్పవలసిన ప్రసాదు మౌనంగా ఉండిపోయాడు. ఈ మాటలు ఎంత తీవ్రంగా పనిచెయ్యాలో, అంతగానూ చేశాయి. శకుంతల స్థితి మరీ దారుణంగా ఉంది.

రైల్లో వస్తున్నప్పుడు, అన్నయ్య — అదే, ప్రసాదు — అక్కను చూడడానికి దిగుదామన్నప్పుడు, శకుంతల సంబరపడ్డది. ఆమె మనస్సు ఆనందంతో నిండిపోయింది. ఇటీవలిదాకా, తనకు దిక్కూ మొక్కూ లేదనుకొంది శకుంతల.

తల్లి ప్రేమకు, తండ్రి అనురాగానికి నోచుకోని, నిర్భాగ్యురాల ననుకొంది. తన కీ జన్మలో ఆ అదృష్టం లేదని, ఎన్నో సార్లు కుమిలి కుమిలి ఏడ్చింది. తన ఏడుపు వినేదెవరు ? విని ఓదార్చేదెవరు ? అక్కడ వున్నవారంతా, తనలాంటివాళ్ళే కావడంతో, ఒకరి నొకరు ఓదార్చుకోవలసివచ్చేది.

ప్రసాదు వచ్చేదాకా, తన కో అన్నగారున్నాడని తెలియదు. తెలిసిన తరువాత తనుపొందిన ఆనందం అనంతమైనది. ప్రపంచాధిపత్యం లభించినా, తన కలాంటిహాయి, తృప్తి కలిగేవి కాదు. 'నా' అనే దిక్కులేని తనకు; ఓ బంధువు— బంధువే కాదు—తోబుట్టువు లభించాడు. అంతకన్నా తనకు కావలసిందేమీ లేదనుకొన్నది. ఇంతకాలమూ పొడారిపోయిన తన హృదయంలో, ఏవో అమృతపు సోనలు వర్షించి నట్లయింది.

త నీ ఆనందానికే తబ్బిబ్బయిపోతుంటే, ప్రసాదు తనకో అక్కగూడా ఉందన్నాడు. కొన్ని క్షణాలు తనను తనే నమ్మలేకపోయింది. ఇదంతా స్వప్నమేమోనసీ, మెలకువరాగానే ఈకల కరిగిపోతుందేమోననీ, తెను భయపడింది. అన్నగారు దొరికినందుకే, ఆనందభరితురాలైన తను, అక్కగారు కూడా ఉన్నారని విని మహదానందంలో మునిగిపోయింది. ఆ ఆనందోద్వేగానికి, తను తట్టుకోలేకపోయింది...

ఎంతో ఆప్యాయంగా, సంవత్సరాల తరబడి తనలో నిద్రిస్తున్న అనురాగాన్నంతా జాగరితంచేసుకొని, ఉద్వేగంతో, తడబడుతున్న అడుగులతో, అక్కను ఆలింగనం చేసుకోబోయింది. అక్కను చూడగలిగినందుకు తనెంత

తనెంత సంబరపడ్డదో, తనను చూడటానికి అక్క గారూ అంతే తొందరపడుతూ ఉంటుందని - తను అనుకొన్నది...కానీ తనను చూస్తూనే అక్కయ్య, ముఖం గంటుపెట్టుకుంది. ప్రసాదును ఎంతో ఆప్యాయంగా పలుకరించిన అక్కయ్య, తన వైపు ఒక 'విషపుచూపు' చూసి, గిరుక్కున లోపలి కెళ్ళిపోయింది. తను అన్న వేపు చూసింది. అన్న అదోలా ఉన్నాడు! తన మనస్సు తీవ్రంగా గాయపడ్డది. అమూల్యమయిన దేమిటో కోల్పోతున్నట్లుగా, తన మనస్సు గిజగిజలాడింది.

—కారణం చూచాయగా తెలియవచ్చింది! తను చాలా పొరబాటు చేసినట్లు ఆలస్యంగా గ్రహించింది. లోకంలో, ఇలాంటి మోసకారులూ, దగాకోరులూ, లుచ్ఛాలు ఉంటారని, తనకు తెలీదు. తెలిస్తే, తను ప్రసాదు వెంట రాదు. తను సరేసరి-స్వామివారు గూడా, ఈ వలలో చిక్కుకున్నారు. వీడిమాటలు విని, వీడు నిజంగా తనకు అన్నగారేననినమ్మి, తనను వీడివెంట పంపించారు. ఎన్నో ఆశలతో, స్వప్నాలతో, ఆనందాలతో, తను ప్రసాదు వెంట వచ్చింది! అవన్నీ నామరూపాలు లేకుండాపోవడానికి, ఎక్కువసేపు పట్టలేదు...

ఈ అక్కగారి మాటలను బట్టే, ప్రసాదు తననెందుకు తీసుకొచ్చిందీ తెలిసిపోయింది. ఇప్పుడు తనేమిటి చెయ్యడం?

శకుంతల కేమీ తోచలేదు. రెండు చేతులతోనూ ముఖాన్ని కప్పుకొని బావురుమని ఏడ్చింది.

'ఎందుకు చెల్లీ ఏడుస్తున్నావ్?' అన్నాడు ప్రసాదు.

శకుంతల మాట్లాడలేదు. ఏడుపు మానసూ లేదు. అత నికి దూరంగా మాత్రం జరిగింది.

'ఊరుకో చెల్లీ! అక్కయ్య బావగారూ నన్నింకా అర్థంచేసుకోలేదు. అందుకే, వారలా అపోహపడ్డారు. తెలిసీ తెలియక, ఏదో అన్నారు! అందుకోసం నువ్విలా మనస్సు కష్టపెట్టుకోవడం బాగా లేదమ్మా! నామాటవిను- నువ్వేమీ అనుకోకు. పెద్దవారు-మననోమాట అనదగ్గవారు- అక్క కోప్పడితే, చెల్లెలు ఇలా ఏడవడం బావుంటుందా?' అన్నాడు ప్రసాదు, ఉబుకుతున్న కన్నీటిని ఆపుకొంటూ.

'మీరేమీ మాట్లాడకండి! నాకన్నీ తెలుసు. మీరి లాంటి నీచులని తెలిస్తే, స్వాములవారు మీతో పంపిఉండరు. ఎన్నో కల్లబొల్లి మాటలను చెప్పారు. కళ్ళంట నీళ్ళుగూడా పెట్టుకొన్నారు. మీ నటనచూసి, అందరూ నిజమే ననుకొ న్నారు ..నన్నిలా ఎందుకు నాశనం చేస్తారు? నేను చేసిన అప రాధ మేమిటి?...ప్రసాదుగారూ! తల్లీతండ్రీ లేనిదాన్ని, ఏ దిక్కూ లేని అనాథను, నన్నిలా మోసగించడం ధర్మంకాదు! మీకూ తోబుట్టువున్నది. ఆమె నెవరైనా, ఇలా నమ్మించి మోసగిస్తే, మీ హృదయం ఎలా ఉంటుంది? నాకెవ్వరూ లేర నేగదా, ఇలా సాహసించారు!...మీరింకేమీ మాట్లాడ కండి! నాకంతా తెలుసు.నాదోవన నన్ను పోనీండి!'

ప్రసాద్ కొన్ని నిమిషాలు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఉన్న ట్టుండి అతని ముఖం కందిపోయింది. కన్నులు నిప్పుగోళ్ళా ఎర్రబడ్డాయి. మనిషి నిలువునా వణికిపోతున్నాడు. గిరుక్కున తిరిగి చకచకా అక్కగదివైపు నడిచాడు.

'అంతా విన్నాను!' అన్నది సుభద్ర. 'ఏం దూకుడుగా వచ్చావ్! కొడదామనా? పిచ్చిపిచ్చి వేషాలు వెయ్యకు. తమ్ముడివిగదా అనీ, నాఅంతవాడివిగదా అనీ, మాటల్లో పోనిస్తున్నాను. నా కంఠంలో ఊపిరుండగా నిన్నా శకుంతలతో ఉండనివ్వను!...పైగా నువ్వేదో మోసంచేశావంటుందేమి టా భడవ! మోసగించింది అదే! బంగారంలాంటి కుర్రవాడికి మతి విరిచి వాజమ్మను చేసి కూచోబెట్టింది. ఇంకో రెండురోజులు పోతే, నిన్నే అయిపులేకుండా చేసినా చేస్తుంది. ఎంత టక్కులాడి కాకపోతే, నిన్నిలా కీలుబొమ్మను చేసి ఆడిస్తుందీ! గంగిగోవులాంటి వాడిని – ఎన్నడూ గట్టిగా మాట్లాడినవాడివి కూడా కాదు; అలాంటివాడివి, మింగేయడాని కన్నట్టు, మీదకొస్తున్నావంటే – అదెంత విషంపోసి ఉండాలి!!

'అక్కా!' అని బిగ్గరగా అరిచాడు ప్రసాదు.

'అప్పుడే పిచ్చి లక్షణాలు కూడా ఏర్పడ్డాయి...' అన్నది సుభద్ర.

'అయ్యో! నీకెలా చెప్ప నక్కాయ్! మీరెవ్వరూ నన్ను అర్థంచేసుకోవడంలేదు. మీ మూర్ఖత్వంవల్ల శకుంతల బాధపడుతోంది! తను తిరిగి ఆశ్రమానికి వెడతా నంటోంది.'

'లక్షణంగా పొమ్మను. అసలు నేనే వెళ్ళగొడదా మనుకొంటున్నాను...దానంతటదే పోతానంటే సంతోషించక ఏడుస్తావెందుకురా? మహారాజుగా వెళ్ళమను. కావలిస్తే ఇప్పుడే వెళ్ళి స్టేషన్లో కూచోమను!' అన్నది సుభద్ర.

'ప్చ్' అని చప్పరించాడు ప్రసాదు.

'లాభంలేదు. ఈ రహస్యం నీకు చెప్పకుండా ఉందామనే అనుకొన్నాను. చెప్పి నీ మనస్సును బాధ పెట్టకూడదనుకొన్నాను. కానీ, మీరు నన్నలా ఉండనివ్వడం లేదు...' అన్నాడు ప్రసాదు.

సుభద్ర ఆశ్చర్యంగా తమ్ముడు కేసి చూసింది.

ప్రసాదు ఓ నిముషం నేల కేసి చూసి, ఛటుక్కున తలెత్తి అక్కకళ్ళల్లోకి చూస్తూ, ఆమె రెండు చేతులూగా పట్టుకొని, 'అక్కాయ్! ఈ సంగతులన్నీ నీతో చెప్పవలసివచ్చినందుకు బాధపడుతున్నాను...! ముందో మాట నాకివ్వాలి... అమ్మను – క్షమించగలవా అక్కా?' అన్నాడు ప్రసాదు!

సుభద్ర వెర్రిదానిలా తమ్ముడి కేసి చూసింది. మాట రాక, క్షమించగల నన్నట్టు తల పంకించింది.

ప్రసాదు నిట్టూర్చి, గొంతు సరిచేసుకొన్నాడు.

'ముందుగా అమ్మకు మామూలు జ్వరమే వచ్చింది. క్రమంగా అది టైఫాయిడ్ గా మారింది. అప్పుడే నేను మీకు టెలిగ్రాం యిచ్చాను. మీరు, మరో రెండురోజులకు వస్తారనగా, ఈ సంఘటన జరిగింది. ఒకరోజున...

*   *   *   *

వార్తమ్మ మంచంలో అటూ ఇటూ కొట్టుకులాడుతోంది. డాక్టరుగూడా చాలా ప్రమాదమనీ, గండం గడవడం కష్టమనీ చెప్పాడు. అయినా మానవ ప్రయత్నం చేదామన్నాడు. ప్రసాదుకు కాలూ చెయ్యీ ఆడడం లేదు. ఒంటరిగాడు. అంతకు క్రితం, ఇలాంటివి అనుభవం లేనివాడు. మరీ రెండు రోజులనుండి, పరిస్థితి మరింతగా విషమించింది.

డాక్టరును పంపి వచ్చేసరికి తల్లి కుమిలి కుమిలి ఏడుస్తున్నది.

'ఎందుకమ్మా ఏడుస్తావ్?' అన్నాడు ప్రసాదు. అన్నాడే గాని అతనికీ దుఃఖం పుక్కిలింతలవుతోంది.

పార్వతమ్మ కొంచెంసేపు ఏమీ మాట్లాడలేదు. తరువాత, కొడుకు రెండుచేతులూ పుచ్చుకొని, 'నాయనా! తల్లిని, మహాపాపిని! ఇంత కాలమూ ఈ రహస్యం నీకు తెలియకుండా దాచాను. ఇంకా దాచి ప్రయోజనంలేదు.' అన్నది.

'ఏమిటమ్మా ఆ రహస్యం?' అన్నాడు కొడుకు.

'నన్ను మనస్ఫూర్తిగా క్షమిస్తావా నాయనా?'

'ఏం మాటలమ్మా అవి? నేను నిన్ను మన్నించడమేమిటి?'

పార్వతమ్మ కళ్ళల్లో గిర్రున నీళ్ళు తిరిగాయి...

అంతే! అంతకుదప్ప ఆమె ఏమీ మాట్లాడలేదు. ప్రసాదుగూడా మాట్లాడించాలని ప్రయత్నించలేదు. ఆ మధ్యాహ్నమే ఆమె చనిపోయింది. మృత్యువంటే ఏమిటో, అదెంత నిశ్శబ్దంగా ప్రాణాన్ని హరించివేస్తుందో, ప్రసాదు మొట్టమొదటిసారి గమనించాడు...

కర్మకాండలన్నీ పూర్తయ్యాయి. బంధువులందరూ ఒకరొకరే వెళ్ళిపోయారు. అమ్మతాలూకు చర్యలను జ్ఞాపకం చేసుకొంటూ, ప్రసాదు కుమిలిపోతున్నాడు. ఆమె ప్రాణప్రదంగా దాచుకొనే దేవతార్చన పెట్టె తీసినప్పుడు, అందులో ఓ కాయితం కనిపించగా తీసి చదివాడు.

'నాయనా!

'మీనాన్న చనిపోయ్యేనాటికి, నువ్వూ, అక్కయ్యా, చిన్నపిల్లలు; ఈసంసారాన్ని నేనొక్కదాన్నే ఈదుకురావాల్సొచ్చింది. నీ చిన్నతనంలో మన ఊళ్ళో సోమసుందరంగారనే ఆయన ఉండేవాడు. మన వ్యవహారాలన్నీ ఆయనగారే చూస్తుండేవాడు. ఆయన ఆదుకోకపోయినట్లయితే, ఈ ఆస్తి మనచేతికి చిక్కేదికాదు. పిల్లలకు లేకుండా పోతుందనే అభిప్రాయంతోనే, ఆయనచెప్పినట్లల్లా చేశాను. ఆయనకు లొంగిపోయాను. నాయనా! ఈ విషయాలన్నీ నీకు చెప్పడం ఎట్లాగా అని, నాలో నేను చాలాకాలం మథనపడ్డాను. ఇంత కాలం ఈ రహస్యం, జాగ్రత్తగా కాపాడుతూ వచ్చాను. నా మరణానంతరమే, ఈ వుత్తరం నీ చేతికి చిక్కుతుందిగనుక, అప్పుడు నువ్వు దూషించినా, భూషించినా, నాకు తెలియదనే నమ్మకంతోనే ఇలా రాస్తున్నాను.

'సోమసుందరంగారి సాహచర్యంవల్ల, తిరిగి నేను తల్లినయ్యాను. ఆయన దాన్ని మాపుచేయాలని చాలా ప్రయత్నించాడు. నేనే అంగీకరించలేదు. గ్రామంలో గుసగుసలు రేగాయి. అందరూ మనల్ని వెలివేశారు. వీధిలోకొస్తే, కాకుల్లా పొడిచి చంపుతున్నారు. అక్కడ వుండలేకపోయాను.

'అందుకే ఉన్న ఆస్తినంతా అమ్ముకొని, ఈ దూర దేశం రావడం జరిగింది. మీనాన్న మరణానంతరం పుట్టిన ఈ బిడ్డను ఏంచేయాలో నాకుతోచలేదు. విడిచిపెట్టడానికి చేతులు రాలేదు. చాలా రోజులు, అలానే ఆలోచిస్తూ ఉండిపోయాను! బిడ్డ రోజురోజుకూ ఏపుగా ఎదుగుతున్నది. ఇద్దరు

బిడ్డలను పెంచిన చేతులతో, నా మూడవ బిడ్డను చంపలేక పోయాను. అమాయికంగా నవ్వుతూ, బుల్లిబుల్లి చేతుల్ని, కాళ్ళను గాలిలో ఆడిస్తూ, నన్ను చూసినప్పుడల్లా కేరింత లాడే ఆ పసిపాపను, వదలలేక నాలో నేను కుమిలిపోయ్యాను. రాత్రింబవళ్ళు, ఆ పసిదాన్ని తలుచుకొని, పరితపించాను...

'కానీ, తప్పనిసరైంది! లోకం ఘోర రాక్షసిలాగా నన్ను కనిపెట్టి ఉంది! అదీగాక, నువ్వూ నీ అక్కా పెరుగుతున్నారు. మీరు పెద్దవారయాక, ఈ సంగతి తెలిస్తే, ఎంత బాధ పడతారోననీ, మీ భవిష్యత్తు ఎలా మారుతుందోననీ, నాకు భయం వేసింది! అందుకే, నా మాతృహృదయాన్ని చంపుకొన్నాను. నా పెద్దపిల్లల క్షేమం కోసం, నా మూడవపిల్లను అనాథను చేశాను. రాక్షసిలాగా ప్రవర్తించాను...ఎవరో ఆనందస్వామి పేరు నాకు చెప్పారు. ఒకనాటి తెల్లవారు ఝామున, ఆ బిడ్డను, ఆశ్రమం దగ్గర విడిచి వచ్చాను.

'ఇప్పుడు నీ చెల్లెలు ఆ ఆశ్రమంలోనే ఉంది. ఆమెకు ప్రతి సంవత్సరం నేను ఏవో కానుకలు పంపుతూనే ఉన్నాను. కాని ఈ ఏడు నేను పంపలేకపోయాను. నా బిడ్డను కడసారి చూడాలన్న ప్రయత్నం కూడా నెరవేరలేదు.. ఈ జీవితంలో అది సాధ్యపడదని నాకు తెలుసు. కన్న బిడ్డను, చేతులారా పెంచుకొనే భాగ్యం నాకు లేకపోయింది. లోకానికి జడిసి నా బిడ్డను అనాథను చేశాను...ఇప్పుడు నీ చెల్లెలి బాధ్యతను నీ కప్పగిస్తున్నాను. ఆమెను పాల ముంచుతావో, నీట ముంచుతావో, నీదే భారం! నేను చాలా తప్పులు చేశాను. అయినా నన్ను క్షమించు. —అమ్మ

ఉత్తరం చదవడం పూర్తయింది. ప్రసాద్ పనికి పోయాడు. చెప్పలేనంత ఆవేశం వచ్చింది. 'అమ్మా' అని బిగ్గరగా కేక వేశాడు. ఆ కేకకు గది గోడలు ప్రతిధ్వనించాయి.

* * *

'అక్కయ్యా! ఆ మరునాడే నేను ప్రయాణమయ్యాను. ఆనందస్వామివారికి, ఆ ఉత్తరం చూపించాను. ఆయన, శకుంతలను నా వెంట పంపారు. చాలా సంవత్సరాల తరవాత, మనకు దొరికిన చెల్లిని నీకు చూపెడదామనీ, ఈ ఆనందంలో, నువ్వూ భాగం పంచుకొంటావనీ, నేను శకుంతలను ఇక్కడకు తీసుకొచ్చాను. నువ్వు నన్ను మరోలా అర్థంచేసుకొన్నావు. ...అక్కా! అమ్మ, తను చేసిందేమిటో మనకు చెప్పింది. ఆమె నిప్పుడు దూషించడం మంచిది కాదు. తన బిడ్డలే తనను మొయ్యబట్టడాన్ని, ఏ తల్లి హృదయమూ సహించలేదు. అమ్మ చేసింది చెడ్డపనే అయినా, నువ్వు అమ్మను క్షమించాలి అక్కా! లేకపోతే, ఆమె ఆత్మ క్షోభించిపోతుంది.' అన్నాడు ప్రసాదు గద్గద స్వరంతో.

సుభద్రకు పిచ్చిచూపులుపడ్డాయి!

'అమ్మ మంచిది! చాలా మంచిది! తమ్ముడూ! అమ్మ చాలా మంచిది!' అన్నది సుభద్ర, తమ్ముడి భుజంమీద తల అన్చి వెక్కి వెక్కి పడుతో. ఎంత మంచిది గాకపోతే, నేను చేసిన తప్పును, తనమీద వేసుకొంటుంది అమ్మ!...అమ్మా! నువ్వు మంచిదానివి! చాలా మంచిదానివి!!' అని భోరుమని ఏడ్చింది సుభద్ర.